

Instal·lacions de l'empresa Uralita, S/1, a Cerdanyola.

tament, afecta al voltant del noranta per cent dels ciutadans que habiten les grans ciutats. Les fibres i les partícules que es desprenen de l'amiant són la causa d'una malaltia professional anomenada asbestosi. Deu anys després del conflicte que enfrontà empresa i treballadors, Uralita, SA, de Cerdanyola, continua manipulant l'amiant per a la fabricació dels seus productes. La majoria de la població desconeix els possibles perjudicis que provoca l'amiant en la seva salut.

Els primers conflictes

L'última denúncia feta per uns quants treballadors d'Uralita, SA, data del 7 d'octubre de 1986, davant del fiscal general de l'estat. En aquest escrit, els sotasignats afirmen: «Uralita, SA, contracta treballadors sans i els acomiada malalts d'asbestosi-mesotelioma-càncer». En aquest recurs s'indica que el nombre de treballadors malalts s'eleva al 30,15 per cent del total, repartits entre les sis factories de fibrociment a l'estat: Cerdanyola, Sevilla, Getafe (Madrid), Valladolid, Quart de Poblet (València) i Alcàzar de San Juan (Ciudad Real). D'aquestes sis, dues, doncs, són al nostre país.

Aquest és l'últim pas que han fet els treballadors. La lluita va començar el gener de 1977 amb una simple denúncia per infracció de normes d'higiene i seguretat en el treball. La publicitat que va originar aquesta denúncia sobre els perills de l'amiant va comportar seguidament el tancament de la secció de tubs i la modificació de les condicions de treball a la línia de plaques. Al mateix temps, l'Institut Territorial de Barcelona del Servei Social d'Higiene i Seguretat en el Treball va començar a mesurar la concentració de pols d'amiant de la factoria.

AMIANT: UN PERILL DESCONEGUT D'US QUOTIDIÀ

La seua torradora mata

Uralita, SA, a Cerdanyola, deu anys després d'afrontar les primeres denúncies dels treballadors, continua treballant l'amiant, un material perillós i desconegut quotidianament.

V. J. Avila/E. Arnau/J. Castelló

La seva estufa, la seva torradora, el seu escalfador, el fre del seu cotxe li podrien provocar el càncer. Tots aquests productes presents en la nostra vida quotidiana contenen amiant. El seu consum, directament o indirec-

FILMOTECA DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA

DIMECRES, 9

18.00 h.: MOSCU NO CREE EN LAS LAGRIMAS, *Vladimir Menshov*, 1979. URSS. V.E.

20.00 h.: LIO EN RIO, *Stanley Donen*, 1984. USA. V.E.

22.00 h.: CUANDO LLEGA LA NOCHE, *John Landis*, 1984. USA. V.E.

DIJOUS, 10

18.00 h.: A LA PALIDA LUZ DE LA LUNA, *José M. González Sinde*, 1985. Espanya.

20.00 h.: MOSCU NO CREE EN LAS LAGRIMAS, *Vladimir Menshov*, 1979. URSS. V.E.

22.00 h.: UN DIA EN NUEVA YORK, *Stanley Donen*, 1949. USA. V.E.

DIVENDRES, 11

18.00 h.: CUANDO LLEGA LA NOCHE, *John Landis*, 1984. USA. V.E.

20.00 h.: LA AUDIÈNCIA, *Marco Ferreri*, 1971. Itàlia. V.O.S.E.

22.00 h.: ¿QUE HE HECHO YO PARA MERECER ESTO?, *Pedro Almodóvar*, 1984. Espanya.

DISSABTE, 12

18.00 h.: UN DIA EN NUEVA YORK, *Stanley Donen*, 1949. USA. V.E.

20.00 h.: ¿QUE HE HECHO YO PARA MERECER ESTO, *Pedro Almodóvar*, 1984. Espanya.

22.00 h.: TIGRES DE PAPEL, *Fernando Colomo*, 1977. Espanya.

DIUMENGE, 13

18.00 h.: TIGRES DE PAPEL, *Fernando Colomo*, 1977. Espanya.

20.00 h.: EL DISCRETO ENCANTO DE LA BURGUESIA, *Luis Buñuel*, 1972. França. V.O.S.E.

22.00 h.: LA AUDIÈNCIA, *Marco Ferreri*, 1971. Itàlia. V.O.S.E.

DILLUNS, 14

18.00 h.: EL DISCRETO ENCANTO DE LA BURGUESIA, *Luis Buñuel*, 1972. França. V.O.S.E.

20.00 h.: LA CALLE DE LA MEDIA LUNA, *Bob Swain*, 1986. Gran Bretanya. V.E.

22.00 h.: CHICAGO, ANOS 30, *Nicholas Ray*, 1959. USA. V.O.S.E.

DIMARTS, 15

18.00 h.: LA CALLE DE LA MEDIA LUNA, *Bob Swain*, 1986. Gran Bretanya. V.E.

20.00 h.: CHICAGO, ANOS 30, *Nicholas Ray*, 1958. USA. V.O.S.E.

22.00 h.: MANHATTAN SUR, *Michael Cimino*, 1985. USA. V.E.

Travessera de Gràcia, 63.
Telèfon 201 29 06

D'aquest període daten les primeres defuncions de treballadors d'Uralita, SA. Conscients del perill que suposava la malaltia per a ells i per als seus familiars, es van adreçar al Servei de Neumologia i Al·lèrgia Respiratòria de l'Hospital Clínic de Barcelona. El doctor Rodríguez Roisín, metge adjunt de la secció, va concloure així el diagnòstic d'un dels afectats consultat per nosaltres: «És portador d'una insuficiència ventilatòria per malaltia pulmonar crònica relacionada directament amb l'exposició a l'amiant, la qual cosa comporta com a primera mesura la interrupció de tot contacte amb l'esmentat ambient laboral».

Les baixes anticipades als seixanta anys han estat primades per l'empresa, de tal manera que actualment hi treballen al voltant de cent trenta persones, cinquanta de les quals són tècnics. L'any 1976 n'eren aproximadament uns dos mil.

Des que esclatà el conflicte d'Uralita, SA, l'any 76, les condicions d'higiene i seguretat en el treball han millorat: paletització de la primera matèria, mecanització del procés per via humida, utilització de vestits especials i caretes, aspiració de la pols d'amiant, neteja de la roba a la fàbrica, instal·lació de dutxes, amidaments mensuals de la concentració de pols d'amiant, revisions mèdiques anuals. Malgrat aquestes millores, el perill de contraure asbestosi o càncer és latent.

Perill latent

El perill continua. Es segueix fent servir l'amiant en el bloc 12, d'emmolements, i en el bloc 22, de plaques. El bloc cinquè, en principi el més perillós, dedicat a la fabricació de tubs, ha estat tancat i la seva producció ha estat centralitzada a la factoria d'Alcàzar de San Juan, a la província de Ciudad Real. A més, cal considerar el perill que pot representar per a la població en general la utilització de l'amiant en altres empreses, tals com Rocalla, SA, de Castelldefels; Eriça, SA, de Sentmenat; Caolita, SA, de València, i moltes més. A causa dels problemes ocasionats per la fabricació de canonada d'amiant-ciment, la producció d'aquest material s'ha traslladat també a països subdesenvolupats: Equador, Veneçuela, Iran, Nigèria i Egipte.

Les malalties

Tres són les principals malalties derivades del contacte o inhalació d'amiant: asbestosi, mesotelioma i càncer bronco-pulmonar. L'asbestosi

és una forma de malaltia pulmonar produïda per la inhalació persistent de fibres d'amiant, les quals queden depositades en l'aparell respiratori. Això impedeix que l'oxigen arribi correctament a la sang que circula pels pulmons.

Juntament amb l'asbestosi, l'amiant pot provocar un mesotelioma o càncer de pleura. De la mateixa manera que el càncer bronco-pulmonar, l'aparició del mesotelioma es veu afavorida pel diàmetre de la fibra. Dels diferents tipus d'asbest, encara que tots són potencialment cancerígens, és la crocidolita o amiant blau aquell que presenta un risc més gran. Això es deu al fet que el diàmetre de la seva fibra, pràcticament indestructible, és inferior al de l'amiant blanc i, per tant, arriba amb més facilitat als alvèols i a la pleura.

El símptoma fonamental de l'asbestosi és la sensació d'ofec, sobretot quan es realitza un determinat esforç. Aquesta sensació pot anar acompanyada de tos, afavorida pel tabac, mal al pit o deformacions en les puntes dels dits. A més, el mesotelioma pleural també es manifesta en dolors al costat i disnees progressives. En tots els casos, el diagnòstic sempre és difícil: l'anàlisi en microscopi ordinari és insuficient i cal la utilització d'un microscopi electrònic, la qual cosa encareix els reconeixements mèdics. El temps que triga a manifestar-se la malaltia no pot ser determinat amb certesa, encara que entre els treballadors d'Uralita, SA, la mitjana de temps és d'uns deu o dotze anys.

Segons el Servei de Neumologia de l'Hospital Clínic de Barcelona, cal considerar tres aspectes fonamentals en la contaminació per amiant. En primer lloc, tenim la contaminació en el lloc de treball, molt important perquè està directament relacionada amb la dosi d'inhalació. En segon lloc, la contaminació també afecta la gent que viu al voltant d'aquestes indústries. Cal tenir en compte que prop de la fàbrica hi ha el col·legi d'EGB Rosa Tiana de la Ribba. L'any 77, la directora del centre, Josefina Vidal Màrquez, ja va denunciar, davant del Ministeri d'Educació i Ciència, un possible perill provinent de l'amiant. Actualment, el terreny del pati del col·legi Rosa Tiana de la Ribba ha cedit perquè està assentat sobre les antigues deixalles que abocava la fàbrica.

El tercer factor de contaminació correspon al medi ambient en general. Les conseqüències són imprevisibles i no es poden mesurar. Fins el 1976 no es va diagnosticar casos d'asbestosi a la fà-

brica de Cerdanyola. A l'any següent, després de la denúncia dels treballadors, van aparèixer 200 casos. Si es té en consideració que l'asbestosi és una malaltia que triga molts anys a manifestar-se, els afectats van arribar a la conclusió que els serveis mèdics d'Uralita, SA, dirigits pels doctors Roig i Permanyer, feien els ulls grossos en efectuar les revisions. Quan esclatà el conflicte, el doctor Permanyer va marxar de l'empresa i actualment

colònies, perfums i licors, cartonatges, rajoles, jardineres, caixes de bateries...

Un problema polític

Una personalitat tan reconeguda en el camp de la Política de la Salut com és el doctor Vicente Navarro, catedràtic a la Universitat John Hopkins dels Estats Units i assessor de les Nacions Unides, ha destacat el perill latent de la utilització de l'amiant: la creació de

material bèl·lic franquista per tal de dur a terme la insurrecció. Com que el general Franco no li va concedir el monopoli de nòlits ni el del petroli, l'any 1943 es va fer monàrquic i va intentar negociar amb les forces republicanes en l'exili. Paradoxalment, l'any 1948 torna a ser franquista de tota la vida. Des d'aquella època ençà, el seu imperi es va estenen: Uralita, SA, Transmediterrànea, Explosivos Río-Tinto, Banca March, Fecca...

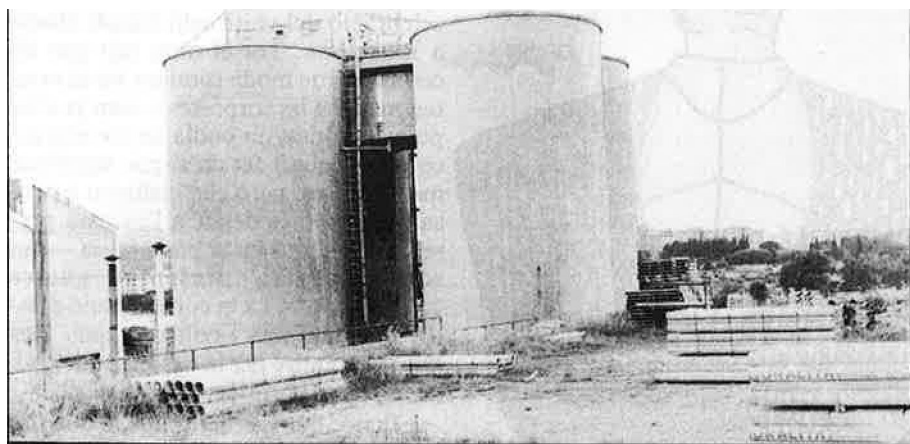
El grup d'empreses vinculades a Uralita, SA, és molt ampli: fàbriques de fibrociment, de productes plàstics per a la construcció, de feltres industrials, de teules de formigó (Itece, SA), de ceràmica sanitària (Porsan, SA), de pintures (Industrias Químicas Procolor, SA), de paviments ceràmics (Ceràmica Bou Pinón, SA) i de fusteria plàstica (Carplas, SA). L'any 1975 va absorbir l'empresa Caolita, SA, i actualment posseeix el 60 per cent de les accions de Rocalla i el 30 per cent de les de Roca Radiadores.

El preu d'un risc

El conveni actual d'Uralita, SA, reflecteix la línia seguida per l'empresa d'afavorir les baixes anticipades. Segons antics treballadors, «Uralita, SA, va ser una de les primeres empreses de l'Estat espanyol a donar la jubilació anticipada als seixanta anys». L'article 110 del conveni assenyalava que als treballadors jubilats a aquesta edat els seran abonades trenta mensualitats, mentre que aquells que es jubilin als seixanta-cinc anys perdran aquest dret.

De la mateixa manera, els afectats en situació d'incapacitat total percebran una pensió de la companyia, complementària a la de la Seguretat Social, que és d'un 55 per cent. Segons l'antiguitat del treballador, l'empresa afegirà una determinada quantitat fins a representar el total un màxim d'un 125 per cent del sou, en el cas que s'hagi estat més de quaranta anys treballant a l'empresa.

No s'ha de ser alarmistes, però la situació és preocupant i cal corregir-la el més aviat possible per tal d'afavorir el tractament mèdic de les malalties i que no s'arribi a conseqüències fatals. El doctor Vicente Navarro creu que l'única possibilitat d'acabar amb les incapacitats laborals i amb les morts per càncer és limitant dràsticament l'ús de l'amiant, mitjançant la reducció de la producció a l'Estat espanyol i la reconversió de la indústria cap a d'altres productes no tòxics. A la llarga, el doctor Navarro apostaria per la completa prohibició de l'ús de l'amiant. •

Dues de les sis factories d'Uralita, S/A, arreu l'estat són al nostre país.

exerceix com a metge de Cerdanyola. El doctor Roig encara continua a Uralita, SA.

Un perill a l'abast de tothom

Les malalties derivades de l'amiant tant poden afectar els treballadors com els ciutadans en general, a causa de la seva utilització en més de 3.000 productes d'ús quotidià. La característica principal de l'amiant és la seva resistència al calor, i és un mineral cada vegada més emprat per la flexibilitat, per la possibilitat de ser filat i pel preu. Les seves característiques ignífugues el fan adequat per a la fabricació de pintures, aïllants, vestits de bomber, telons de teatre, radiadors, torradores de pa, escalfadors, pastilles de frens, embrogatges... No obstant això, l'ús més extens de l'amiant és el fibrociment —plaques, tubs, emmotllaments, etc.—, una barreja de ciment i amiant.

Molts coincideixen en l'opinió que l'elaboració del tèxtil-amiant és encara més nociva per la mida de la fibra. La fabricació de teixits comprèn, per exemple, vestits de protecció, guants, fils, borra, teles de post de planxar... L'amiant també s'ha introduït en indústries d'altres sectors: filtres de vins, d'aigües i productes farmacèutics, de

diferents tipus de malalties com ara asbestosi, càncer pulmonar o mesotelioma. En diferents ocasions, el doctor Navarro ha avistat de l'inici d'un procés segons el qual, ja que el període de latència és de cinc a vint anys, és previsible un increment, dins de la població, de la mortalitat i la morbiditat —increment del conjunt de malalties. Com a primera mesura, semblaria aconsellable canviar els sostres d'amiant d'escoles i hospitals, ja que allotgen els grups de població més vulnerables, com nens i malalts.

A l'igual que el petroli, l'amiant també està subjecte a una gran complexitat de poders. És una primera matèria fonamental per al desenvolupament de la indústria, encara que el mercat de l'amiant depèn més de l'absència de materials alternatius que no del preu. La fibra de vidre és dues o quatre vegades més cara. Tal com afirma el doctor Rodríguez Roisín, «el risc d'asbestosi i de càncer sempre existeix. La solució només és política».

La política sempre ha anat lligada a la història de Uralita, SA. No debades pertany al grup March. Oportunament es comentava que Juan March Ordina posseïa a la seva mort la setena fortuna del món. Durant la guerra civil, des de França, va finançar gran part del